Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2026/1687

13.3.2026

RÅDETS REKOMMENDATION

av den 9 mars 2026

om Europeiska unionens humankapital

(C/2026/1687)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 148.4,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande, och

av följande skäl:

(1) Den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen 2017 ([1]), fungerar som en kompass för uppåtgående konvergens när det gäller arbets- och levnadsvillkor i EU. I pelarens första princip konstateras att ”[v]ar och en har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande för att bibehålla och tillägna sig färdigheter som tillåter att individen deltar fullt ut i samhället och framgångsrikt klarar övergångar på arbetsmarknaden”.

(2) Meddelandet om konkurrenskraftskompassen ([2]), som kommissionen antog i januari 2025, innehåller en färdplan för att återställa EU:s ekonomiska dynamik och främja den ekonomiska tillväxten. Att främja kompetens är avgörande, eftersom en högkvalificerad arbetskraft utgör ryggraden i EU:s ekonomi och är en drivkraft för produktivitet, innovation och arbetstillfällen av hög kvalitet samt en katalysator för en rättvis grön och digital omställning. I mars 2025 antog kommissionen ett meddelande om kompetensunionen ([3]) som belyser den avgörande roll som humankapital och framtidsorienterad kompetens spelar för att stärka unionens konkurrenskraft och strategiska oberoende, förbättra beredskapen och stödja hållbart välstånd. År 2025 offentliggjorde kommissionen också två meddelanden om artificiell intelligens (AI), där människor och kompetens lyfts fram som avgörande ([4]) ([5]).

(3) Precis som det konstateras i kommissionens meddelande om kompetensunionen ([6]), ger en integrerad strategi för politisk samordning och förstärkt multilateral övervakning i den europeiska planeringsterminen en ram för vägledning av nödvändiga strukturreformer på arbetsmarknaderna, med stöd av utbildningssystemen och investeringar i humankapitalutveckling.

(4) I denna rekommendation beaktas fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna på utbildningsområdet, särskilt medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation, i enlighet med artiklarna 165 och 166 i EUF-fördraget. I enlighet med unionens roll och fördragens mål stöder Europeiska kommissionen utvecklingen av en utbildning av god kvalitet i medlemsstaterna, främjar deras samarbete och underlättar ömsesidigt lärande, som ett komplement till deras åtgärder.

(5) Sedan 2021 har den övergripande ambitionen för det europeiska utbildningssamarbetet varit att förverkliga det europeiska utbildningsområdet. I detta sammanhang betraktas utbildning ur ett helhetsperspektiv som syftar till att individens och samhällets fulla potential ska uppnås. Aktuella uppgifter visar att EU-samarbetet kring det europeiska utbildningsområdet har lett till betydelsefulla nya åtgärder på EU-nivå, stöd till nationella reformer och fastställandet av hållbara vägar till ett djupare europeiskt samarbete mellan utbildningsanstalter. Detta samarbete bidrar således också till utvecklingen av humankapitalet.

([1]) EUT C 428, 13.12.2017, s. 10.
([2]) Kommissionens meddelande av den 29 januari 2025, *En konkurrenskraftskompass för EU* (COM(2025) 30 final).
([3]) Kommissionens meddelande av den 5 mars 2025, *Kompetensunionen* (COM(2025) 90 final).
([4]) Kommissionens meddelande av den 9 april 2025, *Handlingsplan för AI-kontinenten* (COM(2025) 165 final).
([5]) Kommissionens meddelande av den 8 oktober 2025, *Strategi för AI-tillämpningar* (COM(2025) 723 final), som lägger fram sektorsspecifika och sektorsövergripande åtgärder, bland annat när det gäller AI-kunskaper, AI-relaterad omskolning och fortbildning samt kompetensinventering för att öka användningen av AI inom viktiga industrier och den offentliga sektorn.
([6]) I enlighet med rådets resolution om utbildning i den europeiska planeringsterminen: säkerställande av väl underbyggda debatter om reformer och investeringar, 2020/C 64/01.

(6) Denna rekommendation är utformad för att komplettera riktlinjerna för medlemsstaternas sysselsättningspolitik, särskilt genom att humankapitaldimensionen i denna sysselsättningspolitik beaktas. Den ringar in områden av gemensamt intresse för EU. När så är lämpligt för varje medlemsstat kommer dessa områden senare att analyseras i landsrapporterna och kan komma att tas upp i de landsspecifika rekommendationer som utfärdas som en del av den europeiska planeringsterminen. Utmaningarna inom dessa områden har också en viktig territoriell dimension; det finns betydande territoriella skillnader i EU när det gäller satsningar på kompetens och humankapital.

(7) Inom ramen för sysselsättningskommittén undersöker medlemsstaterna årligen i enlighet med artikel 150 i EUF-fördraget alla aspekter som rör sysselsättningsresultaten i EU. Detta görs mot bakgrund av den årliga gemensamma sysselsättningsrapporten och genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningen (artikel 148.5 i EUF-fördraget) och med beaktande av den information som mottagits från medlemsstaterna genom deras årliga lägesrapporter, som också tjänar de syften som fastställs i artikel 148.3 i EUF-fördraget.

(8) EU har en ihållande brist på arbetskraft och kompetens. Bristen är betydande i alla medlemsstater, regioner och sektorer och påverkar företag av alla storlekar. Vakansgraden i EU, ett närmevärde för att mäta arbetskraftsbristen, är med 2,0 procent (tredje kvartalet 2025) fortfarande hög och ligger nära nivån före pandemin ([7]). Bristen på kvalificerad arbetskraft hämmar också investeringar och innovation. År 2023 ansåg 68 procent av medelstora företag att kompetensbrist var ett allvarligt problem ([8]) och 77 procent av företagen uppgav att kompetensbrist var ett hinder för långsiktiga investeringar år 2024 ([9]).

(9) Inom vissa sektorer och yrken råder det stor brist på arbetskraft och kompetens. De mest utbredda bristyrkena 2024 gällde tekniska profiler inom tillverkning och byggverksamhet (bland annat svetsare och gasskärare, installations- och serviceelektriker, rörmokare och rörläggare samt plåtslagare) och hälsovårdsyrken (vårdpersonal, allmänläkare och specialistläkare, vårdbiträden och fysioterapeuter, med en beräknad brist på 1,2 miljoner läkare, sjuksköterskor och barnmorskor 2022 i EU ([10])). Samtidigt är endast 12 procent av EU:s jordbrukare under 40 år, vilket kan äventyra EU:s livsmedelstrygghet. Även inom transportsektorn råder en utbredd brist på utbildad arbetskraft inom alla transportsätt (förare av tunga lastbilar, lastbilar, bussar och spårvagnar, liksom sjömän, framför allt befäl) ([11]), ([12]). Bristen på IKT-specialister, civilingenjörer och undervisande personal är också utbredd. IKT-specialisterna utgör endast 5,0 procent av arbetskraften, vilket är långt från målet för det digitala decenniet på 10 procent senast 2030, och det finns betydande obalanser mellan könen. I flera medlemsstater har 24 bristyrken identifierats som är kopplade till den gröna omställningen, och som berör bland annat isoleringsmontörer, civilingenjörer och kyl- och värmepumpstekniker (i 14 medlemsstater), ingenjörstekniker (i 12 medlemsstater) och takläggare (i 11 medlemsstater). EU behöver utveckla kapacitet för centrala cirkulära uppgifter som måste anpassas från linjära till cirkulära system och marknader. Detta omfattar kompetens på alla nivåer, från arkitekter och ingenjörer till avfallsinsamlare och avfallssorterare.

(10) Tekniska framsteg samt den gröna och den digitala omställningen kommer att ytterligare öka efterfrågan på ny kompetens och förvärra befintliga brister och kompetensglapp. Efterfrågan på yrkesverksamma inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM-ämnena) ökar till följd av uppgången när det gäller AI, teknik för förnybar energi, bioteknik, försvars-, rymd- och säkerhetsbehov, och analys av komplexa data.

([7]) Den genomsnittliga vakansgraden mellan 2013 och 2019 uppgick till 1,7 procent.
([8]) Eurobarometer nr 537, 11/2023.
([9]) *EIB Investment Survey 2024: European Union Overview*, https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_eu_en.pdf.
([10]) Europeiska kommissionen/OECD *Report on Health at a Glance in Europe 2024* (inte översatt till svenska).
([11]) *EURES_Report_on_labour_shortages_and_surpluses_2024* (inte översatt till svenska).
([12]) Sjömän – transport och rörlighet, Europeiska kommissionen.

(11) Enligt 2025 års rapport *Läget för det digitala decenniet* fortsätter glappet mellan efterfrågan på arbetsmarknaden och tillgänglig kompetens att öka, framför allt inom AI, cybersäkerhet, dataanalys och halvledarteknik. EU behöver mellan 6,2 och 7 miljoner arbetstagare på AI-området fram till 2027 och runt 60 procent av arbetskraften behöver AI-kompetens ([13]). Vad gäller cybersäkerhet har en brist på omkring 300 000 specialister konstaterats, medan nuvarande trender ger vid handen att det behövs närmare 100 000 nya yrkesverksamma inom halvledarteknik. Medlemsstaternas nationella färdplaner visar ett ökat fokus på digital utbildning och livslångt lärande, men insatserna är fortfarande fragmenterade och ojämna och riktar sig endast i viss mån till lågutbildade och underrepresenterade grupper. Prognoserna visar att EU inte kommer att uppnå målen för digitala färdigheter utan kraftfullare gemensamma åtgärder och varaktiga investeringar ([14]).

(12) Sedan 2023 har omstruktureringar och planerade nedskärningar av antalet arbetstillfällen gradvis ökat. Olika omstruktureringar och kortsiktiga förändringar har bidragit till en ökad medvetenhet om att brådskande åtgärder krävs. Planerade nedskärningar av arbetstillfällen, koncentrerade till specifika sektorer och regioner, berörde runt 65 000 arbetstillfällen i hela EU 2024 ([15]). Fordonsindustrin, telekommunikationer och posttjänster påverkades mest. Mellan 2019 och 2024 förlorade fordonstillverkningssektorn runt 240 000 arbetstillfällen i hela EU ([16]). Den europeiska stålsektorn står också inför ett ökande tryck, med 18 000 färre arbetstillfällen 2024, medan antalet arbetstillfällen i den kemiska sektorn minskade med runt 15 000 under 2023 och 2024. Detta är särskilt oroande med tanke på sektorns avgörande betydelse i produktionen av försvars- och rymdkapacitet. Överlag påverkar störningar i handelsflödena, en försvagad global efterfrågan och högre energikostnader arbetsmarknaden negativt.

(13) Omställningen till klimatneutralitet, som redan påverkar sysselsättningstillväxten, väntas skapa ytterligare mellan 1 och 2,5 miljoner arbetstillfällen fram till 2030, förutsatt att den åtföljs av effektiva politiska åtgärder. I förordningen om nettonollindustrin ([17]) förutspås en ökning med 350 000 arbetstillfällen inom tillverkning i nettonollindustrin fram till 2030. För att EU:s mål för vind- och solenergi för 2030 ska uppnås behövs dessutom omkring 130 000–145 000 ytterligare kvalificerade arbetstagare och en tillhörande investering i kompetens för 1,1–1,4 miljarder euro fram till 2030. 4,2 miljoner nya arbetstillfällen inom byggsektorn väntas fram till 2035. Dessa omfattar ersättning av arbetstagare som lämnar sektorn och 88 000 nya arbetstillfällen, som också drivs av renovering av byggnader ([18]). Försvarsmakten och försvarsindustrin förväntas också öka sysselsättningen avsevärt, framför allt för personer med en bakgrund inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik och inom yrkesutbildning.

(14) De påtagliga bristerna på arbetskraft och kompetens i ovannämnda sektorer och i regioner i hela EU kommer sannolikt att öka under de kommande åren, till följd av en åldrande befolkning och en växande efterfrågan på arbetskraft inom sektorer av strategisk betydelse för EU, såsom i) avancerad digital teknik, ii) omställning till ren energi och utfasning av fossila bränslen i industrin, inbegripet den cirkulära ekonomin, iii) hälsa och bioteknik, jordbruk, fiske och vattenbruk samt bioekonomi, och iv) försvarsindustrin och rymden. Dessa utmaningar kommer att sätta betydande press på ekonomier och arbetsmarknader, vilket understryker det akuta behovet av att handla proaktivt. Det är därför mycket viktigt att upprätthålla och förbättra EU:s humankapital i dag, genom riktade och flexibla strategier och investeringar i utbildning samt omskolning och fortbildning, i enlighet med relevant industripolitik. Genom att främja en arbetskraft som är rustad för att ta till sig tekniska framsteg, anpassa sig till industrins föränderliga behov och dra nytta av nya möjligheter kan EU inte bara minska nuvarande och framtida arbetskrafts- och kompetensklyftor, utan även stärka sin långsiktiga ekonomiska resiliens och globala konkurrenskraft. Dessutom kan tillgång till bostäder till överkomliga priser också underlätta människors rörlighet, både för jobb och studier, och förstärka utvecklingen av EU:s humankapital och konkurrenskraft.

([13]) *Shaping and strengthening European AI talent*, 2025 (inte översatt till svenska).
([14]) I 2024 års rapport *Läget för det digitala decenniet* uppskattades det att endast 59,8 procent av den vuxna befolkningen kommer att ha minst grundläggande digitala färdigheter senast 2030 utan ytterligare åtgärder, vilket är långt under målet på 80 procent.
([15]) Europeiska kommissionen, generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering: *Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2025* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2767/1810636.
([16]) Eurostat, [lfsa_egan22d] Employed persons by detailed economic activity (NACE Rev. 2 two-digit level) (2008-2026).
([17]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.
([18]) Cedefop (2023), *The greening of the EU construction sector: skills intelligence. Data insights series* (inte översatt till svenska).

(15) De europeiska utbildningssystemen står inför utmaningar när det gäller att förse alla studerande, särskilt de med missgynnad socioekonomisk bakgrund, samt lågkvalificerade, migranter, personer med funktionsnedsättning och romer, med solida grundläggande färdigheter som gör det möjligt för dem att delta aktivt i arbetsmarknaden. Resultaten i matematik, läsning och naturvetenskap har försämrats under de senaste årtiondena; runt 30 procent av 15-åringarna underpresterade i matematik och 25 procent i läsning och naturvetenskap 2022. Endast 16 procent av de mindre gynnade eleverna presterade väl i läsning, matematik eller naturvetenskap 2022, vilket var en minskning från 21 procent år 2015 ([19]). Elever med migrantbakgrund löper dubbelt så stor risk att lämna utbildningssystemet med låga eller inga kvalifikationer ([20]). Dessa utmaningar förvärras ytterligare av skillnader i tillgången till inkluderande utbildning av god kvalitet i mindre utvecklade regioner och i mindre gynnade områden, på landsbygden och i avlägsna områden. Över 40 procent av åttondeklassarna saknar grundläggande digitala färdigheter ([21]). Att stärka de digitala färdigheterna är avgörande för en framgångsrik digital omställning, bland annat genom användningen av digitalt lärande, testverktyg och en effektiv, ansvarsfull, inkluderande och etisk användning av AI. Samtidigt kommer det att vara viktigt att uppmärksamma de potentiella skadliga konsekvenserna av användningen av digitala enheter, särskilt för yngre studerande. Svårigheter i barndomen överförs också till vuxenlivet – en av fem vuxna har läs- och skrivsvårigheter. Utbildning spelar en avgörande roll när det gäller att förbereda de studerande för att bli aktiva medborgare, delta i det demokratiska livet, urskilja felaktig information och använda sig av digital teknik på ett säkert, ansvarsfullt och hållbart sätt. Av unga i åldern 15–30 år anger 73 procent att deras utbildning hade gett dem den nödvändiga kompetensnivån för att identifiera desinformation.

(16) Trots den höga sysselsättningsgraden bland nyutexaminerade från yrkesutbildningar (fyra av fem 2024) står yrkesutbildningar och lärlingsutbildningar fortfarande inför utmaningar när det gäller attraktionskraft. Det finns stereotypa uppfattningar om många yrkesutbildningsprogram och deras samhälleliga erkännande är överlag begränsat. År 2023 var 3,75 miljoner studerande inom yrkesutbildningar i hela EU inskrivna på program inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM). Det motsvarar 36,3 procent av alla studerande inom yrkesutbildningar på medelhög nivå, vilket fortfarande är långt från det mål på EU-nivå på minst 45 procent senast 2030 som föreslås i kommissionens strategiska plan för STEM-utbildning. Med nuvarande inskrivningsnivåer motsvarar det ytterligare 900 000 studerande inom yrkesutbildningar som är inskrivna på ett STEM-program. När det gäller yrkesutbildning på medelhög nivå är kvinnliga studerande kraftigt underrepresenterade inom STEM-ämnen.

(17) Inom den eftergymnasiala utbildningen har runt hälften av medlemsstaterna noterat en minskning av studerande inom STEM-ämnen mellan 2015 och 2023, även om det finns en stor efterfrågan inom dessa områden. För närvarande studerar 26,9 procent av de studerande STEM-ämnen, vilket är långt från det mål för 2030 som kommissionen föreslår i den strategiska planen för STEM-utbildning och som innebär att minst 32 procent av de studerande inom den eftergymnasiala utbildningen ska vara inskrivna på ett program inom något av dessa områden. Jämfört med andra utvecklade ekonomier har EU den näst lägsta andelen högskoleutbildade inom STEM-ämnen per tusen unga (14,3). På doktorandnivå är nästan fyra av tio studerande inskrivna inom STEM-områden, men endast en mycket liten andel inom IKT. Underrepresentationen av kvinnor inom dessa områden förvärrar problemet. IKT är det område som har det lägsta antalet kvinnliga studerande av alla utbildningsområden: endast en av fem studerande är kvinnor. Avhopp från högre utbildning är fortfarande ett problem, framför allt på kandidatnivå. Endast 63 procent av de studerande i högre utbildning slutför en examen inom STEM-ämnen inom tre år efter det teoretiska slutdatumet.

(18) Bristen på kvalificerade lärare i många medlemsstater, regioner, städer samt avlägsna områden och landsbygdsområden utgör en betydande kvalitetsrisk för utbildningen. År 2024 arbetade omkring var femte lärare ([22]) i skolor där det rådde brist på kvalificerade lärare, vilket begränsade undervisningskvaliteten. Dessutom innebär en åldrande lärarkår ett minskat antal tillgängliga lärare under de kommande åren. År 2023 var 25 procent av lärarna (mer än 1 300 000) från grundskolan till gymnasiet 55 år eller äldre. Utöver detta bidrar den upplevda bristen på attraktionskraft och samhällelig uppskattning för yrket samt låga inkomster (jämfört med andra yrken som samma examen kan ge tillträde till) till lärarbristen i hela EU. Den akuta bristen på lärare inom STEM-ämnen bidrar ytterligare till utmaningarna. Vissa regioners bristande attraktionskraft kan också påverka möjligheten att behålla lärare i missgynnade och avlägsna områden samt på landsbygden. Lärarnas beredskap att hantera elever med funktionsnedsättning, särskilda utbildningsbehov och/eller socioekonomiska nackdelar är ytterligare en faktor. Dessutom har inkonsekvent användning av teknik i skolorna, otillräcklig bedömning av digitala färdigheter och lärarnas varierande beredskap lett till att nivån på ungdomars digitala färdigheter inte har förbättrats i önskvärd takt, trots ökade investeringar i digital infrastruktur och utbildning i alla medlemsstater och regioner.

([19]) Se OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa).
([20]) Eurostat, [edat_lfse_02] Early leavers from education and training by country of birth.
([21]) Se *International Computer and Information Literacy Study (ICILS)* (inte översatt till svenska).
([22]) I de 22 EU-medlemsstater som deltog i OECD:s internationella undersökning om undervisning och lärande, TALIS 2024. OECD (2025), *Results from TALIS 2024: The State of Teaching* (inte översatt till svenska), TALIS, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/90df6235-en.

(19) Att anpassa utbildningsprogrammen till arbetsmarknadens föränderliga efterfrågan är fortfarande en utmaning för utbildningssystemen i hela EU. Sektorsvisa kompetensakademier och liknande initiativ, som också efterlyses i meddelandet *Given för en ren industri* ([23]), kan stödja utvecklingen av relevant lärandeinnehåll och relevanta lärandeprogram ([24]). Vissa medlemsstater har genomfört relevanta reformer, men det finns fortfarande stora skillnader mellan den kompetens som de studerande förvärvar och den kompetens som arbetsgivarna kräver. Till exempel förutsätter 90 procent av jobben grundläggande digitala färdigheter, medan endast 55,6 procent av de vuxna i EU besitter sådana färdigheter. Detta är också en utmaning för unga i EU. Det krävs stora framsteg för att uppnå EU:s mål om att mindre än 15 procent av åttondeklassarna ska ha otillräckliga grundläggande digitala färdigheter, eftersom siffran just nu ligger på 42,5 procent ([25]). Med framväxten av AI blir den grundläggande digitala kompetensen alltmer otillräcklig och allt fler nya ingångsjobb för unga akademiker kräver avancerade AI-färdigheter samt förmåga till kritiskt och strategiskt tänkande. Mot bakgrund av den bristande överensstämmelsen mellan den kompetens som arbetsmarknaden behöver och den kompetens som finns tillgänglig är det mycket viktigt att säkerställa att yrkesutbildningen är relevant för arbetsmarknaden, och att även arbetsmarknadens parter deltar i detta arbete. Detsamma gäller också för högre utbildning. Studieprogram spelar en viktig roll när det gäller att möta utvecklingen av framtidsorienterade, tvärvetenskapliga och sektorsövergripande kompetensbehov, vilket är oumbärligt för utvecklingen och utnyttjandet av ny kunskap och teknik. När det gäller unga ökar integreringen av arbetsplatsförlagt lärande i utbildningsprogrammen i allmänhet de utexaminerades anställbarhet. Sysselsättningsgraden för nyutexaminerade från yrkesutbildningar som har tagit del av arbetsplatsförlagt lärande var 84,3 procent 2024, jämfört med 69,7 procent för dem som inte har gjort det ([26]).

(20) Livslångt lärande, inbegripet omskolning och fortbildning, är avgörande för att enskilda personer ska kunna hålla jämna steg med en snabbt föränderlig arbetsmarknad, inbegripet övergången från sektorer på tillbakagång till växande sektorer. Detta till trots deltog endast 39,5 procent av de vuxna i utbildning i någon form år 2022, vilket är mer än 20 procentenheter under EU:s överordnade mål på 60 procent senast 2030 ([27]). Lågutbildade vuxna, som skulle gynnas mest av utbildning, deltar i betydligt mindre utsträckning (11,3 procent). Deltagandet är lägre i mindre utvecklade regioner och stagnerande områden, inbegripet landsbygdsområden och avlägsna områden, och detsamma gäller för utsatta grupper, som möter ytterligare hinder för tillgång till utbildning. Att överbrygga denna klyfta är avgörande för att göra livslångt lärande till en konkret verklighet för alla och det kräver påskyndade och samordnade åtgärder av medlemsstaterna, företagen och arbetsmarknadens parter, samtidigt som deras roll och oberoende respekteras. Den finansiella kompetensen i EU är för närvarande mycket låg. Enligt 2023 års Eurobarometerundersökning har ungefär en fjärdedel (26 procent) av EU-medborgarna god finansiell kunskap.

(21) Livslång vägledning spelar en avgörande roll när det gäller att göra det möjligt för enskilda personer att hantera övergångar på arbetsmarknaden och anpassa sig till föränderliga arbetsmarknadsvillkor. Livslång vägledning är en löpande process som ger medborgare i alla åldrar möjlighet att identifiera sina förmågor, färdigheter och intressen, fatta välgrundade utbildnings- och yrkesbeslut och hantera sina individuella livsvägar. Att integrera livslång vägledning i strategier för livslångt lärande stärker karriärplaneringsförmågan, underlättar tillgången till vägledningstjänster för alla medborgare och säkerställer kvalitetssäkring och samordning mellan berörda parter. Dessa principer är mycket viktiga när det gäller att stödja utvecklingen av humankapitalet och främja resiliens och anpassningsförmåga inför den tekniska, den gröna och den demografiska omställningen. Enligt rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton ingår vägledning i bredare stödjande ramvillkor för ett effektivt utnyttjande av individuella utbildningsrättigheter. Rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter innehåller en huvudprincip om vägledning.

(22) Framtidssäkra utbildningssystem kräver tillräcklig finansiering. Att inte vidta några åtgärder är kostsamt: de årliga sociala kostnaderna för unga med högst grundskoleutbildning, globalt, kommer att uppgå till 6 biljoner US-dollar fram till 2030 ([28]). Försämrade grundläggande färdigheter bland unga kan minska den långsiktiga multifaktorproduktivitetstillväxten med omkring 3 procent i OECD-länderna. Investeringar i humankapital, inbegripet i folkhälsan och politik som stöder den, bidrar till högre produktivitet och hållbar ekonomisk tillväxt.

([23]) Meddelande från kommissionen av den 26 februari 2025, *Given för en ren industri: en gemensam färdplan för konkurrenskraft och fossilfrihet* (COM(2025) 85 final).

([24]) I årsrapporterna om programmet för det digitala decenniet anges viktiga reformer som medlemsstaterna ska genomföra för att ta itu med utmaningarna på detta område.

([25]) *International Computer and Information Literacy Study 2023* (ICILS) (inte översatt till svenska), genomförd av Internationella organisationen för utvärdering av skolresultat (IEA).

([26]) Baserat på den europeiska arbetskraftsundersökningen, särskild dataextrahering.

([27]) Deltagande i vuxenutbildning, utom handledd arbetsplatsanknuten utbildning, enligt undersökningen om vuxenutbildning.

([28]) Brunello, G., Rocco, L., Eck, M., 2024, *The price of inaction: the global private, fiscal and social costs of children and youth not learning* (inte översatt till svenska), Unesco.

(23) Det stora behovet av omskolning och fortbildning kan inte tillgodoses enbart med offentliga utgifter med tanke på de omvälvande utmaningar som EU står inför. Arbetsrelaterad utbildning är den huvudsakliga formen av lärande för vuxna (fyra av fem vuxenstuderande 2022). Denna typ av utbildning finansieras främst av arbetsgivare, som står för närmare 90 procent av all arbetsrelaterad vuxenutbildning. Ett av tre företag tillhandahåller dock inte kurser eller andra former av utbildning till sin personal. Kostnaden är ett av de största hinder som nämns, vid sidan av arbetsbörda och tidsbrist. Att skapa incitament för att få företag att investera i kompetens på ett effektivt sätt, till exempel genom att koppla offentlig upphandling till utbildningsåtaganden, uppmuntrar företagen att ta större ansvar för att utveckla sin personals kompetens. Reglerna för statligt stöd tillåter stöd till utbildning samt omskolning och fortbildning av tjänsteleverantörer, inbegripet små och medelstora företag, förutsatt att vissa kriterier är uppfyllda. Meddelandet om kompetensunionen uppmanar till en utvärdering av de relevanta bestämmelserna för att ge industrin mer incitament att investera i arbetstagares omskolning och fortbildning. Offentlig-privata partnerskap kan mobilisera ytterligare kompetensinvesteringar och främja samarbete. Dessa partnerskap kan även ge industrin, inbegripet den sociala ekonomin, mer incitament att investera i arbetstagares omskolning och fortbildning.

(24) Trots betydande offentliga investeringar i grundläggande utbildning under de senaste årtiondena har utbildningskvaliteten stagnerat eller försämrats i vissa medlemsstater och regioner. För att se till att investeringarna i utbildning och kompetens är så ändamålsenliga och effektiva som möjligt är det viktigt med konsekvensbedömningar och utvärderingar som helst ska genomföras före, under och efter genomförandet, involvera alla relevanta berörda parter och använda sig av aktuella och tillförlitliga administrativa uppgifter när så är möjligt ([29]). Inrättandet av ett kunskapsnav för sociala investeringar och integreringen av internationellt överenskomna (Unece) satelliträkenskaper för utbildning ([30]) i nationalräkenskaperna kan förbättra utvärderingen av politiken och ge en mer exakt kvantifiering av avkastningen på investeringar i humankapital. Kommissionen har också inrättat lärandelaboratoriet om kvalitetsinvesteringar i utbildning ([31]), som stöder medlemsstaterna i genomförandet av politiska utvärderingar på utbildningsområdet för att göra deras offentliga utgifter på detta område mer kostnadseffektiva och evidensbaserade.

(25) Tillgänglig, lättbegriplig, målinriktad och aktuell kompetensinventering är avgörande för en effektiv och framtidssäkrad utbildningspolitik. Kompetensinventeringen i EU är dock fortfarande fragmenterad, vilket hindrar ett välgrundat beslutsfattande. Trots användningen av metoder för kompetensprognoser i alla medlemsstater kvarstår betydande utmaningar, bland annat en mångfald av taxonomier, komplexa datakällor och metoder samt begränsningar i fråga om uppgifternas tillförlitlighet och detaljrikedom, vilket kan begränsa informationens användbarhet. Prognoserna för den framtida efterfrågan på ett visst yrke tenderar att skilja sig åt avsevärt, vilket återspeglar olika antaganden om omfattningen av automatiseringen av uppgifter och det bredare ekonomiska och demografiska sammanhanget. Att jämföra och kombinera dessa källor är nödvändigt för en mer välinformerad politik.

(26) Närmare var tredje anställd i EU har ett jobb som inte motsvarar hans eller hennes kompetens, vilket tyder på att arbetskraftspotentialen inte utnyttjas optimalt. Även om en mycket sträng reglering av vissa yrken och tungrodda förfaranden för erkännande utgör ett erkännande av betydelsen av att upprätthålla kvalitetsnormer för att skydda mål av allmänt intresse och följa EU-lagstiftningen, skapar det hinder för inträde och minskar rörligheten på arbetsmarknaden. Detta bidrar till kompetensglapp och brist på arbetskraft, både på nationell nivå och på EU-nivå.

(27) Europeiska arbetsgivare har svårigheter att rekrytera arbetstagare från länder utanför EU. Färre än ett av tio små och medelstora företag har rekryterat arbetstagare från tredjeländer som en lösning på kompetensbristen och de flesta av de företag som har gjort det ansåg att förfarandet var svårt. Personer från tredjeländer drabbas ofta av fragmenterade och långsamma förfaranden för erkännande av kvalifikationer och upplever problem med överkvalificering och kompetensglapp. Antalet överkvalificerade personer från tredjeländer kan vara dubbelt så stort som bland EU-medborgare.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS medlemsstaterna att, i enlighet med nationella befogenheter och med beaktande av nationella omständigheter, göra följande under perioden 2026–2027.

([29]) Se rådets slutsatser om arbetsmarknads-, kompetens- och socialpolitiska åtgärders betydelse för motståndskraftiga ekonomier av den 20 juni 2024 och de frivilliga vägledande principerna för EU:s medlemsstater för att bedöma de ekonomiska effekterna av reformer och investeringar på områdena arbetsmarknad, kompetens och socialpolitik. Juni 2024.

([30]) Satelliträkenskaper är kompletterande ramar som utvidgar de centrala nationalräkenskaperna genom att ge ytterligare detaljer om specifika områden. Satelliträkenskaper för utbildning kvantifierar investeringarna i humankapital genom att mäta utgifterna för formell utbildning, yrkesutbildning och icke-formellt lärande.

([31]) https://education.ec.europa.eu/sv/focus-topics/improving-quality/learning-lab.

1. Vidta åtgärder mot kompetensbrister i strategiska sektorer

— Vidta åtgärder för att råda bot på kompetensbrister, med särskilt fokus på yrken som kräver färdigheter inom STEM-ämnen, inbegripet IKT och AI, i sektorer av strategisk betydelse för konkurrenskraft och resiliens, såsom digital och ren teknik, cirkulär ekonomi och utfasning av fossila bränslen i industrin, hälsa och bioteknik, jordbruk, fiske och vattenbruk, bioekonomi, försvarsindustrin och rymden.

— Stärka framtidssäkrad kompetens som är relevant för arbetsmarknaden på både kort och lång sikt inom områden av strategisk betydelse, genom att främja partnerskap mellan utbildningsanordnare, offentliga arbetsförmedlingar, arbetsmarknadens parter, enskilda företag och offentliga organ, även på regional och lokal nivå.

— Undanröja hinder för tillträde till reglerade yrken och vidta åtgärder för att främja snabbare erkännande av kvalifikationer inom strategiska sektorer för personer från både EU-länder och tredjeländer, samtidigt som kvalitetsnormerna upprätthålls.

2. Stärka de grundläggande färdigheterna för att skapa en solid grund för ökad konkurrenskraft

— Stärka förvärvandet av läs- och skrivkunnighet samt matematiska (inbegripet finansiell kompetens), vetenskapliga, digitala och medborgerliga färdigheter från tidig ålder och under hela vuxenlivet samt på alla utbildningsnivåer och inom alla typer av utbildning. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid socioekonomiskt missgynnade grupper och personer med funktionsnedsättning, samtidigt som även de mest begåvade får stöd. Vidta åtgärder för att uppnå de mål på EU-nivå som överenskommits inom det europeiska utbildningsområdet beträffande elever upp till 15 års ålder som underpresterar när det kommer till grundläggande färdigheter.

— Säkerställa rättvis tillgång till förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet som ett sätt att minska skillnaderna i resultat.

— Skapa lämpliga incitament för att göra läraryrket attraktivare, särskilt inom STEM-ämnen. Stödja grundläggande och kontinuerlig fortbildning på alla nivåer, inbegripet inkluderande och genusmedvetna undervisningsmetoder.

— Stärka de digitala färdigheterna, bland annat AI-kunskap, och förmågan till kritiskt tänkande hos studerande, lärlingar och personer som deltar i livslångt lärande, Digitala testverktyg bör användas för övervakning av framstegen och lärare bör utbildas inom teknikunderstött lärande. Främja en effektiv, ansvarsfull, inkluderande och etisk användning av AI.

— Identifiera utmaningar och se över inverkan av användningen av digitala enheter på akademiska resultat och det psykiska och fysiska välbefinnandet.

3. Stärka yrkesutbildningen

— Stärka yrkesutbildningens och lärlingsutbildningens kvalitet och attraktionskraft, bland annat genom att motverka negativa uppfattningar, stärka inkluderingen för missgynnade grupper och ta itu med könsstereotyper, framför allt inom STEM-program.

— Skapa och genomföra politik eller strategier för att öka andelen studerande som genomgår en yrkesutbildning på medelhög nivå och är inskrivna på ett STEM-program, särskilt andelen kvinnliga studerande, och uppnå att minst 12 procent ([32]) av de studerande inom yrkesutbildning deltar i ett studentutbyte utomlands.

— Främja ett tillräckligt utbud av i synnerhet lärare och utbildare inom STEM-ämnena och skapa incitament för arbetsplatsförlagt lärande i samarbete med företag.

4. Förbättra resultaten av högre utbildning inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM)

— Öka kapaciteten och relevansen hos eftergymnasiala STEM-program inom i synnerhet IKT och AI (inbegripet yrkesutbildning på högre nivå) och göra dem mer lockande för unga, särskilt inom områden med stor arbetskrafts- och kompetensbrist och inom strategiska områden. Främja åtgärder för att stärka kvinnliga studerande inom dessa områden.

— Främja AI-kunskap och kritiskt och strategiskt tänkande hos utexaminerade, utveckla tvärvetenskapliga strategier och öka internationaliseringen av eftergymnasiala STEM-program (inbegripet yrkesutbildning på högre nivå), framför allt genom gemensamma transnationella program.

([32]) Se rådets rekommendation av den 13 maj 2024 *”Europa på väg” – möjligheter till mobilitet i utbildningssyfte för alla*.

5. Investeringar i utbildning och kompetens

— Främja ändamålsenliga och effektiva offentliga utgifter för utbildning och kompetens som motsvarar de identifierade utmaningarna och de överenskomna målen, även genom att utnyttja de sammanhållningspolitiska fonderna, inbegripet Europeiska socialfonden+.

— Främja privata investeringar i omskolning och fortbildning av god kvalitet och användningen av InvestEU:s politikområde ”Sociala investeringar och kompetens” samt säkerställa synergier med offentliga investeringar.

— Regelbundet övervaka och utvärdera investeringar i utbildning och kompetens på nationell, regional och lokal nivå med hjälp av solida och skräddarsydda konsekvensbedömnings- och utvärderingsmetoder, samtidigt som onödiga administrativa bördor undviks. När så är lämpligt utgå från de frivilliga vägledande principer som har godkänts av rådet ([33]) för att underbygga evidensbaserat beslutsfattande.

— Säkerställa användningen av administrativa uppgifter för att utvärdera ändamålsenligheten och effektiviteten i de offentliga utgifterna för utbildning.

6. Kompetensinventering för att hantera övergångar på arbetsmarknaden

— Utveckla och tillämpa metoder för användning av stordata och AI för en bättre och mer aktuell kompetensinventering som bygger på och kompletterar befintliga kvantitativa och kvalitativa kompetensinventeringskällor.

— Ytterligare integrera och utöka regelbunden kompetensinventering vid (ny)utformningen av nationella, regionala och lokala strategier för kompetens och ekonomisk utveckling inom livslång yrkesvägledning, yrkesmässig omorientering och övergångar på arbetsmarknaden samt vid framtidssäkring av utformningen och utvecklingen av utbildningsprogram.

Utfärdat i Bryssel den 9 mars 2026.

På rådets vägnar

M. MOUSHOUTTAS

Ordförande

([33]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10779-2024-INIT/sv/pdf.